SODBA SODIŠČA (tretji senat)

z dne 13. julija 2006 *

V zadevi C-61/05,

zaradi tožbe zaradi neizpolnitve obveznosti na podlagi člena 226 ES, vložene 10. februarja 2005,

Komisija Evropskih skupnosti, ki jo zastopata P. Guerra e Andrade in W. Wils, zastopnika, z naslovom za vročanje v Luxembourgu,

tožeča stranka,

proti

Portugalski republiki, ki jo zastopata L. Fernandes in N. Gonçalves, zastopnika,

tožena stranka,

* Jezik postopka: portugalščina.

SODIŠČE (tretji senat),

v sestavi A. Rosas, predsednik senata, J. Malenovský, (poročevalec), S. von Bahr, A. Borg Barthet in U. Lõhmus, sodniki,

generalna pravobranilka: E. Sharpston,
sodni tajnik: R. Grass,

na podlagi pisnega postopka,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 4. aprila 2006

izreka naslednjo

Sodbo

1 Komisija Evropskih skupnosti s tožbo predlaga Sodišču, naj ugotovi, da:

– Portugalska republika s tem, da je v nacionalnem pravu ustanovila pravico dajanja v najem v korist proizvajalcev videogramov, ni izpolnila obveznosti iz člena 2(1) Direktive Sveta 92/100/EGS z dne 19. novembra 1992 o pravici dajanja v najem

in pravici posojanja ter o določenih pravicah, sorodnih avtorski, na področju intelektualne lastnine (UL L 346, str. 61), kot je bila nazadnje spremenjena z Direktivo 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi (UL L 167, str. 10, v nadaljevanju: Direktiva),

– Portugalska Republika s tem, da je v nacionalni zakonodaji ustvarila zmedo glede identitete zavezanca za nadomestilo, ki pripada izvajalcem za dodelitev njihove pravice dajanja v najem, ni izpolnila obveznosti iz člena 4 Direktive v povezavi z njenim členom 2(5) in (7).

Pravni okvir

Skupnostna ureditev

2 V prvi uvodni izjavi Direktive je navedeno:

„ker obstajajo razlike v pravnem varstvu po zakonodaji in praksi držav članic za avtorsko-pravno varovana dela in predmete varstva sorodnih pravic glede najema in posojanja; ker te razlike ovirajo trgovanje in izkrivljajo konkurenco, kar preprečuje uspešnost in pravilno delovanje notranjega trga“.

3 Sedma uvodna izjava Direktive določa:

„ker je za ustvarjalno in umetniško delo avtorjev in izvajalcev nujno potreben primeren dohodek kot osnova za nadaljnje ustvarjalno in umetniško delo in ker so investicije, ki jih zahteva proizvajanje fonogramov in produciranje filmov, še posebej visoke in tvegane; ker je možnost zagotovitve tega dohodka in povračila investicij mogoče učinkovito zagotoviti le z ustreznim pravnim varstvom imetnikov pravic“.

4 Člen 2(1), (5) in (7) Direktive določa:

„1. Izključna pravica, da dovoli ali prepove dajanje v najem in posojanje, pripada:

– avtorju za izvirnik in primerke njegovega dela,

– izvajalcu za posnetke njegove izvedbe,

– proizvajalcu fonogramov za njegove fonograme in

– producentu prvega posnetka filma za izvirnik in [primerke] njegovega filma. V namene te direktive izraz ‚film' pomeni kinematografsko ali avdiovizualno delo ali gibljive slike, ne glede na to, ali jih spremlja zvok.

[…]

5. Kadar izvajalci s producentom filma sklenejo individualno ali kolektivno pogodbo v zvezi s produkcijo filma, se brez vpliva na odstavek 7 domneva, da je izvajalec, zajet v tej pogodbi, prenesel svojo pravico dajanja v najem, s pridržkom iz člena 4.

[…]

7. Države članice lahko predvidijo, da podpis pogodbe, sklenjene med izvajalcem in producentom filma v zvezi s produkcijo filma, učinkuje kot dovoljenje najema ob pogoju, da takšna pogodba predvideva pravično nadomestilo v pomenu člena 4. […]"

5 Člen 4 Direktive določa:

„1. Kadar je avtor ali izvajalec prenesel ali dodelil svojo pravico dajanja v najem v zvezi s fonogramom oziroma izvirnikom ali [primerkom] filma producentu fonograma ali filma, ta avtor ali izvajalec obdrži pravico, da za najem dobi pravično nadomestilo.

2. Pravici do pridobitve pravičnega nadomestila za najem se avtorji ali izvajalci ne morejo odpovedati.

3. Uveljavljanje pravice do pridobitve pravičnega nadomestila se lahko zaupa kolektivnim organizacijam, ki zastopajo avtorje ali izvajalce.

4. Države članice lahko določijo, ali in v kakšnem obsegu je uveljavljanje pravice do pridobitve pravičnega nadomestila po kolektivnih organizacijah obvezno, pa tudi vprašanje, za koga se lahko takšno plačilo zahteva ali pobira."

Nacionalna ureditev

6 Direktiva je bila prenesena v portugalsko pravo z Decreto Lei št. 332/97 z dne 27. novembra 1997 (Diário de República I, serija A, št. 275 z dne 27. novembra 1997, str. 6393, v nadaljevanju: Decreto Lei), o ustanovitvi obveznosti plačila nadomestila izvajalcem, ki so dodelili svojo pravico dajanja v najem.

7 Člen 5 Decreto Lei določa:

„1. Kadar avtor prenese ali dodeli pravico dajanja v najem glede fonograma, videograma ali izvirnika ali primerka filma proizvajalcu fonogramov ali filmov, mu je priznana neodtujljiva pravica, da za najem dobi pravično nadomestilo.

2. V namene odstavka 1 je proizvajalec odgovoren za plačilo nadomestila, ki se ob neobstoju sporazuma določi z arbitražo v skladu z zakonom.“

8 Člen 7 Decreto Lei določa:

„1. Pravica distribuiranja, vključno s pravico brezplačnega dajanja v najem in posojanja, se prav tako prizna:

a) izvajalcu za posnetek njegove izvedbe;

b) proizvajalcu fonogramov ali videogramov za njegove fonograme ali videograme;

c) producentu prvega posnetka filma za izvirnik in primerke tega filma.

2. Pravice, določene v odstavku 1, ne prenehajo s prodajo ali z drugim dejanjem distribucije navedenih predmetov.

3. Poleg določb odstavkov 1 in 2 se pravica za dovoljenje reproduciranja izvirnika in primerkov tega filma prizna tudi producentu prvega posnetka filma.

4. V namene tega akta ‚film' pomeni kinematografsko delo, avdiovizualno delo in gibljive slike, ne glede na to, ali jih spremljajo zvoki."

9 Člen 8 Decreto Lei določa:

„Pri sklenitvi pogodbe v zvezi s produkcijo filma med izvajalci in producentom se, razen v primeru nasprotnih določb, domneva, da je izvajalec na producenta prenesel pravico dajanja v najem, ne da bi to vplivalo na neodtujljivo pravico do pravičnega nadomestila za najem, v skladu s členom 5(2)."

Predhodni postopek

10 Z dopisom z dne 31. marca 2003 je Komisija portugalske organe opozorila na svoje dvome glede pravilnega prenosa Direktive, v smislu, da Decreto Lei dodeljuje izključno pravico dajanja v najem proizvajalcu videogramov, vendar ne določa, kdo je odgovoren za plačilo nadomestila za najem. Komisija je torej nanje naslovila zahtevo za informacije.

11 Ker v predpisanem roku ni dobila nobenega odgovora in ker meni, da je portugalska zakonodaja v nasprotju s členoma 2(1) in 4 Direktive, je Komisija s pisnim opominom z dne 19. decembra 2003 začela postopek zaradi neizpolnitve obveznosti na podlagi člena 226 ES.

12 Z dopisom z dne 8. januarja 2004 je Portugalska republika predložila stališča. Čeprav se ta nanašajo na zahtevo po informacijah, ki jo je Komisija naslovila 31. marca 2003, je domnevala, da ta stališča odgovarjajo tudi na pisni opomin.

13 Ker je menila, da odgovori Portugalske republike niso zadovoljujoči, je Komisija 9. julija 2004 izdala obrazloženo mnenje, s katerim je to državo članico pozvala, naj sprejme potrebne ukrepe za uskladitev s tem mnenjem v roku dveh mesecev od njegove vročitve.

14 Ker ni prejela nobene kasnejše informacije, se je Komisija odločila vložiti to tožbo.

Tožba

Prvi očitek: kršitev člena 2(1) Direktive

Trditve strank

15 Komisija trdi, da določbe člena 2(1) Direktive, v nasprotju s tem, kar določa Decreto Lei, ne omogočajo, da se na proizvajalca videogramov razširi izključna pravica do dovoljenja ali prepovedi dajanja v najem, ki jo ima producent prvega posnetka filma.

16 Po mnenju Komisije naj bi bil namreč seznam iz te določbe izčrpen in naj bi imel zato le producent prvega posnetka filma, ne pa proizvajalec videogramov pravico, da dovoli ali prepove dajanje v najem izvirnika in primerkov filma. Ta seznam naj nikakor ne bi bil minimalen in dopolnilen. Samo prvi posnetek filma naj bi upravičeval posebno varstvo s strani prava Skupnosti. Varovati primerke filma s pravico, sorodno avtorski pravici, naj ne bi bilo upravičeno zaradi neobstoja vezi „spremljanja" z literarnim ali umetniškim delom.

17 Iz tega sledi, da naj bi bila posledica Decreto Lei, v nasprotju s tem, kar določa Direktiva, odvzeti producentu prvega posnetka filma izvrševanje njegove izključne pravice, tako da se mu ne bi več omogočilo, da dovoli ali prepove dajanje v najem primerkov svojega filma.

18 V odgovoru na tožbo Portugalska republika navaja, da je na dan sprejetja Decreto Lei, zakonik o avtorski in sorodnih pravicah (Código do Direito de Autor e dos Direitos Conexos) priznaval proizvajalcem fonogramov in proizvajalcem videogramov enak status. Da bi spoštoval to enakost in da bi se izognil povzročanju neravnovesja v sedanjem statusu teh vrst proizvajalcev, je zakonodajalec proizvajalca videogramov dodal na seznam imetnikov izključnih pravic. Zadevni Decreto Lei naj bi torej izenačil obravnavanje proizvajalca videogramov z obravnavanjem proizvajalca fonogramov in tako podelil proizvajalcu videogramov višjo stopnjo varstva, kot jo ima po pravu Skupnosti, zato da bi se prilagodil značilnostim svojega nacionalnega sistema.

19 Portugalska republika sicer meni, da Direktiva sama vsebuje dvoumnosti. S tem, da v členu 2(1) uporablja nenatančen pojem „film", namreč daje videz, da je v isti definiciji zamešala kinematografsko delo in delo, posneto na videogramu. Tako naj bi bila dovoljena razlaga, da je producent prvega posnetka filma lahko tudi proizvajalec primerkov filma.

20 Končno, ta država članica navaja, da naj bi bil Decreto Lei v nasprotju z Direktivo le, če bi se izkazalo, da so njegovi cilji v nasprotju z nacionalno zakonodajo, če bi Decreto Lei škodil delovanju notranjega trga ali če bi kršil pravice tretjih. Uporaba tega Decreto Lei pa naj ne bi povzročala nobenega konkretnega problema ne na ravni notranjega trga ne na ravni nacionalnega trga, ker niso bile nikomur odvzete pravice, ki jih določa Direktiva, in ni bila vložena nobena tožba.

Presoja Sodišča

21 Najprej je treba ugotoviti, da prvi očitek postavlja vprašanje, ali je izključna pravica dajanja v najem dodeljena tudi proizvajalcem videogramov.

22 Podelitev izključne pravice tudi proizvajalcem videogramov ne bi samo dodala dodatne kategorije imetnikov pravic na seznam iz člena 2(1) Direktive, ampak bi, nasprotno, tudi ponovno postavila pod vprašaj posebne izključne pravice iz te določbe.

23 Glede tega člen 2(1) Direktive producentu prvega posnetka filma podeljuje izključno pravico, da dovoli ali prepove dajanje v najem in posojanje za izvirnik in primerke njegovega filma. Iz tega sledi, da če bi bila tudi proizvajalcu videograma dodeljena pravica, da nadzira dajanje v najem tega videograma, pravica producenta prvega posnetka filma očitno ne bi bila več izključna.

24 To razlago potrjuje namen Direktive, katere cilj je vzpostaviti usklajeno pravno varstvo v Skupnosti za pravico dajanja v najem in posojanja ter določene pravice, sorodne avtorski, na področju intelektualne lastnine (glej sodbo z dne 28. aprila 1998 v zadevi Metronome Musik, C-200/96, Recueil, str. I-1953, točka 22).

25 Kot izhaja natančneje iz prve uvodne izjave Direktive, je namreč njen cilj odstraniti razlike, ki obstajajo med državami članicami glede avtorsko-pravno varovanih del na področju dajanja v najem in posojanja, da se zmanjša oviranje trgovanja in izkrivljanje konkurence. Če pa bi člen 2(1) te direktive državam članicam omogočal, da prosto dodeljujejo pravico do dovoljenja ali prepovedi dajanja v najem videogramov različnim kategorijam oseb, ta cilj očitno ne bi bil dosežen.

26 Glede tega je Sodišče že ugotovilo, da se videokasete tržijo s prodajo, vendar tudi z dajanjem v najem. Možnost prepovedi tega dajanja v najem v državi članici lahko vpliva na trgovanje s temi videokasetami v tej državi in zato lahko posredno vpliva na trgovanje s temi proizvodi znotraj Skupnosti (glej sodbo z dne 17. maja 1988 v zadevi Warner Brothers in drugi, 158/86, Recueil, str. 2605, točka 10).

27 Poudariti je treba tudi, da je na podlagi sedme uvodne izjave Direktive varstvo izključnih pravic dajanja v najem proizvajalcev fonogramov in producentov filmov upravičeno zaradi potrebe po ohranjanju povračila visokih in tveganih investicij, ki so potrebne za njihovo proizvodnjo in so nujne, da lahko avtorji nadaljujejo z ustvarjanjem novih del (glede proizvajalcev fonogramov glej zlasti zgoraj navedeno sodbo Metronome Musik, točka 24).

28 Za proizvajanje videogramov pa kot kaže niso potrebne tako visoke in tvegane investicije, da bi bile upravičene do posebnega varstva. Sodišče je že priznalo izjemno lahkoto, s katero se lahko zvočni posnetki presnemavajo (glej zgoraj navedeno sodbo Metronome Musik, točka 24). Čeprav je bila ta trditev postavljena v kontekstu zvočnih posnetkov, pa je razvoj novih tehnologij prispeval tudi k poenostavitvi reproduciranja nosilcev slike.

29 Iz tega sledi, da Decreto Lei, kolikor določa pravico dajanja v najem tudi v korist proizvajalcev videogramov, ni v skladu z Direktivo.

30 Tega sklepa nikakor ne more ovreči trditev Portugalske republike, po kateri naj bi portugalsko pravo, „da bi se prilagodil[o] značilnostim svojega nacionalnega sistema“, priznalo proizvajalcem fonogramov in proizvajalcem videogramov enak status.

31 V skladu z ustaljeno sodno prakso se namreč država članica ne more sklicevati na določbe, prakso ali okoliščine v svojem notranjem pravnem redu, da bi upravičila neupoštevanje obveznosti in rokov, ki jih določa direktiva (glej zlasti sodbi z dne 10. aprila 2003 v zadevi Komisija proti Franciji, C-114/02, Recueil, str. I-3783, točka 11, in z dne 16. decembra 2004 v zadevi Komisija proti Avstriji, C-358/03, ZOdl, str. I-12055, točka 13).

32 Končno, ker je tožba zaradi neizpolnitve obveznosti objektivni značaj (glej zlasti sodbo z dne 17. novembra 1993 v zadevi Komisija proti Španiji, C-73/92, Recueil, str. I-5997, točka 19), nespoštovanje obveznosti, ki jo nalaga pravilo prava Skupnosti samo po sebi pomeni neizpolnitev obveznosti, navajanje, da to nespoštovanje ni povzročilo škodljivih posledic, pa ni pomembno (glej zlasti sodbi z dne 21. septembra 1999 v zadevi Komisija proti Irski, C-392/96, Recueil, str. I-5901, točki 60 in 61, in z dne 26. junija 2003 v zadevi Komisija proti Franciji, C-233/00, Recueil, str. I-6625,

točka 62). Trditev Portugalske republike, po kateri očitana neizpolnitev obveznosti ni povzročila nobenih konkretnih težav, je torej treba zavrniti.

33 Ob upoštevanju zgoraj navedenega je treba ugotoviti, da je treba sprejeti očitek, da je Portugalska republika kršila člen 2(1) Direktive.

Drugi očitek: kršitev člena 4 Direktive v povezavi z njenim členom 2(5) in (7)

Trditve strank

34 Komisija meni, da Decreto Lei pri prenosu pravice dajanja v najem z avtorja na producenta filmov ni jasen, saj se ta lahko nanaša na dva različna proizvajalca, in sicer na proizvajalca videogramov in producenta prvega posnetka filma.

35 Ob uporabi člena 5(2) Decreto Lei pa je proizvajalec odgovoren za plačilo nadomestila za najem. To umetnikom povzroča težavo pri prejemanju nadomestila, do katerega so upravičeni, če ne vedo, kateri od teh proizvajalcev je zavezan za plačilo tega nadomestila. V tej točki naj bi bila Direktiva jasna: samo producent prvega posnetka filma naj bi bil lahko prevzemnik izvajalčeve pravice dajanja v najem in zavezan za plačilo nadomestila, do katerega so upravičeni. Prenos, kot je ta, ki je bil izvršen z Decreto Lei, naj bi bil torej v resnici namenjen spodbujanju razmnoževalne industrije.

36 Portugalska republika ugovarja zatrjevani nejasnosti Decreto Lei. Ta naj bi do dokaza o nasprotnem obveznost plačila nadomestila nalagal producentu prvega posnetka filma. Sicer pa naj dvoumnost ne bi izhajala le iz Decreto Lei, temveč tudi iz definicije pojma „film“ v Direktivi.

Presoja Sodišča

37 V skladu z ustaljeno sodno prakso mora vsaka država članica določbe direktive prenesti na način, ki v celoti izpolnjuje zahteve po jasnosti in določnosti pravnih položajev, ki jih je predpisal zakonodajalec Skupnosti, v interesu zadevnih oseb, ki imajo sedež ali stalno prebivališče v državah članicah. Zato se morajo določbe direktive izvajati z nesporno zavezujočo močjo in zahtevano specifičnostjo, natančnostjo in jasnostjo (glej sodbo z dne 4. decembra 1997 v zadevi Komisija proti Italiji, C-207/96, Recueil, str. I-6869, točka 26).

38 Najprej je treba upoštevati, da iz člena 2(5) in (7) Direktive izhaja, da so pravice izvajalca domnevno dodeljene ali z učinkovanjem zakona dodeljene producentu filmov. Kot protivrednost tega prenosa člen 4 te direktive izvajalcem zagotavlja pravico do pravičnega nadomestila.

39 Člen 8 Decreto Lei določa, da izvajalec izključno pravico dajanja v najem dodeli producentu filmov, ne da bi natančneje definiral ta pojem. V skladu s členom 5 Decreto Lei je „proizvajalec filma“ odgovoren za plačilo nadomestila za prenos pravice dajanja v najem, ki se nanaša na videograme, izvirnike ali primerke filma. Povezana razlaga teh dveh členov naj bi lahko vodila do sklepa, da spada proizvajalec videogramov v kategorijo producentov filmov, ki so zavezani za plačilo nadomestila.

40 Glede tega Portugalska republika sama priznava dvoumnost Decreto Lei.

41 V nasprotju s tem, čeprav se v členu 4(1) Direktive glede dodelitve pravice dajanja v najem govori o producentu filmov, pa se ta v resnici nanaša le na producenta prvega posnetka filma. Ker ta člen ne navaja videogramov, proizvajalcu videogramov torej ni priznan status producenta filmov.

42 Ta prenos Direktive torej privede do položaja, v katerem bi bilo lahko izvajalcem na Portugalskem onemogočeno prejemanje nadomestila, do katerega so upravičeni, ker ni jasno razvidno, kdo je proizvajalec, ki je odgovoren za plačilo pravičnega nadomestila, določenega v členu 4 Direktive.

43 V navedenih okoliščinah je očitek nepravilnega prenosa člena 4 Direktive v povezavi z njenim členom 2(5) in (7) treba sprejeti.

44 Iz prej navedenega izhaja, da Portugalska republika s tem, da je v nacionalnem pravnem sistemu ustanovila pravico dajanja v najem tudi v korist proizvajalcev videogramov, ni izpolnila obveznosti iz člena 2(1) ter s tem, da je v nacionalni zakonodaji ustvarila zmedo glede identitete zavezanca za nadomestilo, ki pripada izvajalcem za dodelitev njihove pravice dajanja v najem, ni izpolnila obveznosti iz člena 4 Direktive, v povezavi z njenim členom 2(5) in (7).

Stroški

45 V skladu s členom 69(2) Poslovnika se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni. Komisija je predlagala, naj se Portugalski republiki naloži plačilo stroškov, in ker ta s svojimi navedbami ni uspela, se ji naloži plačilo stroškov.

Iz teh razlogov je Sodišče (tretji senat) razsodilo:

1. **– Portugalska republika s tem, da je ustanovila pravico dajanja v najem tudi v korist proizvajalcev videogramov, ni izpolnila obveznosti iz člena 2(1) Direktive Sveta 92/100/EGS z dne 19. novembra 1992 o pravici dajanja v najem in pravici posojanja ter o določenih pravicah, sorodnih avtorski, na področju intelektualne lastnine, kakor je bila nazadnje spremenjena z Direktivo 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi.**

   – Portugalska republika s tem, da je v nacionalni zakonodaji ustvarila zmedo glede identitete zavezanca za nadomestilo, ki pripada izvajalcem za dodelitev njihove pravice dajanja v najem, ni izpolnila obveznosti iz člena 4 Direktive 92/100, kakor je bila spremenjena z Direktivo 2001/29/CE, v povezavi z njenim členom 2(5) in (7).

2. **Portugalski republiki se naloži plačilo stroškov.**

Podpisi